

კორონავირუსის პანდემიის გავლენის თავისებურებები ქვეყნის ეკონომიკაზე

თამარ დუდაური

ეკონომიკის დოქტორი, კავკასიის საერთაშორისო
უნივერსიტეტის ასოცირებული პროფესორი

ნინო სამჭკუაშვილი

ეკონომიკის დოქტორი, საქართველოს
ეროვნული უნივერსიტეტის (სეუ)
ასოცირებული პროფესორი

რეზიუმე

კორონავირუსის ეპიდემიამ წარმოშვა ქაოსი და გაურკვევლობა მსოფლიოს მრავალი ეკონომიკის მუშაობაში. ყველა თანხმდება იმაზე, რომ 2020 წლის ბოლომდე მსოფლიო ეკონომიკაში გამეფებული იქნება გლობალური რეცესია, ხოლო განვითარებულ და წამყვან განვითარებად ეკონომიკებში ვარდნას ადგილი ექნება რეკორდული მოცულობით. იმის წინასწარ განსაზღვრა, თუ როგორი იქნება ამ ვარდნის მოცულობები ყოველ კონკრეტულ შემთხვევაში შეუძლებელია მრავალი დაუზუსტებელი ფაქტორის გამო.

საკვანძო სიტყვები: კორონა ვირუსი, პანდემია, ეკონომიკური ვარდნა, გლობალური რეცესია, უმუშევრობა, სუბსიდია.

შესავალი

მსოფლიოში ქვეყნების მთავრობების უმრავლესობა ეძებენ ბალანს ადამიანთა სიცოცხლისა და ეკონომიკის გადარჩენას შორის. ყველაზე გავრცელებული შეფასებებით 2020 წელს სხვადასხვა ქვეყანაში მშპ-ის ვარდნა იქნება 6%-დან 15%-ს შორის. პოსტვირუსული კრიზისის და ციფრული დიქტატურისაგან თავის დაღწევა შესაძლებელი იქნება მომსახურების ეკონომიკიდან რეალური სექტორის განვითარებაზე სწრაფი

გადასვლის შემთხვევაში.[1]

პანდემიის მიერ ჩამოყალიბებული სამყარო ხასიათდება დისტანციური განათლებით, ონლაინ-გაყიდვებით, დისტანციურად მუშაობით და „მოთხოვნილების კარანტინით“, რაც წარმოადგენს ახალი კაპიტალიზმის სოლიდარობის ფორმას. თანამედროვე მსოფლიოს ერთ-ერთი ყველაზე გავლენიანი ტრენდ-პროგნოზისტის და fashion-ანალიტიკოსის ლიდევიუ ედელკორდის (Lidewij Edelkoort) აზრით COVID-19-მა გამოიწვია „მოთხოვნილების კარანტინი“, რომელსაც ექნება ღრმა კულტურული და ეკონომიკური შედეგი. მაგრამ მათ შეუძლიათ გამოიწვიონ ისევე დადებითი ცვლილებები, როგორებიცაა: გარემოს დაბინძურების დონის შემცირება, ლოკალური წარმოებისათვის ახალი შესაძლებლობების შექმნა, ახალი პროდუქტების შექმნის ინოვაციური მეთოდების განვითარება და გლობალური ღირებულებების გადახედვა.[2]

უფრო ნაკლები პროგნოზებია იმის შესახებ თუ რა მდგომარეობაში გამოვა მსოფლიო ეკონომიკა გლობალური პანდემიიდან. ანალიტიკოსები კარგ შედეგებს არ ელოდებიან. ერთი თვე კარანტინი განვითარებულ ქვეყნებში იწვევს კვარტალური მშპ-ის მეოთხედის დანაკარგს. ნათელია, რომ სახელმწიფოები გააზრებულად წირავენ ეკონომიკურ ზრდას ადამიანთა სიცოცხლის გადასარჩენად. მაგრამ საკარანტინო ღონისძიებებსაც აქვთ საზღვარი, როცა დაიწყებენ ჩამოშლას ეროვნული მეურნეობები და შიმშილით დაღუპულთა რიცხვი გადააჭარბებს ვირუსით დაღუპულებს. ამ ორ უკიდურესობას შორის ბალანსის მოძებნას ცდილობს სახელმწიფოთა ხელისუფლებები მთელი მსოფლიოს მასშტაბით.

ძირითადი ტექსტი

პანდემიის გამოყენება ციფრული დიქტატურის გასატესტად ჯერ კიდევ ვერ მოხერხდა, მაგრამ არ არსებობს იმის ეჭვი, რომ ჩვენ მოწმენი ვართ ძველი სამყაროს, პირადი უფლებების საზღვრების და სახელმწიფოსათვის დასაშვები ქმედებების საზღვრების დანგრევისა. პანდემიის შემდეგ ჩვენ მივიღებთ ეკო-

ნომიკურ კრიზისს, უმუშევრობის ზრდას, მოსახლეობის ფენებს შორის უთანაბრობის გაძლიერებას და პრეტენზიებს ხელი-სუფლებების მუშაობის ეფექტიანობისადმი.

ისე, როგორც მსოფლიომ თავი ვერ აარიდა კორონავირუსის გავრცელებას, ასევე გარდაუვალია გლობალური რეცესია - ეკონომიკური ვარდნა, რომელიც გამოწვეულია 2020 წელს, პირველ რიგში, სწორედ SARS-CoV-2-ის გავრცელებასთან გლობალური ბრძოლით. ეჭვი იმაზე, რომ გლობალურ ეკონომიკას ელოდება მნიშვნელოვანი ვარდნა, წამყვან ფინანსურ ანალიტიკურ ინსტიტუტებს არ გააჩნიათ. მიმდინარე პერიოდის ყოველთვის ხდება ევროკავშირის ეკონომიკის შემცირება დაახლოებით სამი პროცენტით, ამის შესახებ განაცხადა მსოფლიო სავალუტო ფონდის ევროპის განყოფილების დირექტორმა პაულ ტომსენმა (Paul Thomsen).[3]

2020 წლის 23 ივლის ბლოკჩეინ-გადაწყვეტილების პროვაიდერებს შორის მსოფლიო ლიდერმა კომპანია Accenture-მა განაცხადა, რომ გადახედა ტექნოლოგიების განვითარების ტრენდებს 2020 წელს პანდემიასთან და გლობალურ კრიზისთან დაკავშირებით. ადამიანთა ცხოვრებაში ხდება უპრეცედენტო ცვლილებები და ისინი გავლენას ახდენენ უკლებლივ ყველა დარგსა და სფეროზე. კომპანიის ანალიტიკოსებმა გამოიკვლიეს, თუ რომელი ტრენდები მოახდენენ გავლენას ადამიანებზე და ბიზნესზე პოსტპანდემიურ ეპოქაში. კომპანიის ინფორმაციით პანდემიამ შეცვალა დამოკიდებულება მომხმარებლების ციფრული გამოცდილების როლსა და მნიშვნელობაზე, რის დასაბუთებისათვის საკმარისია განვიხილოთ ელექტრონული კომერციის მოცულობის ზრდა მთელს მსოფლიოში. მაგალითად, 2020 წლის აპრილში კომპანია Visa-ს ინფორმაციით აშშ-ში ონლაინ გაყიდვები გაიზარდა 18%-ით, ასევე მისი ინფორმაციით 13 მილიონმა ლათინური ამერიკის მცხოვრებლებმა, რომლებსაც ჰქონდათ Visa ბარათები პირველად განახორციელეს ონლაინ ოპერაციები 2020 წლის პირველ კვარტალში.[4]

ასეთი ცვლილებები მნიშვნელოვანია როგორც პლატფორმისათვის, ასევე პერსონიზირებული კონტენტისთვის. მაგრამ,

კლიენტის მოზიდვის გამოცდილების ტრადიციული პერსონალიზაცია ეფუძნება ისტორიულ მონაცემებს, რაც ნაკლებად რელევანტურია 2020 წლის ივლისის შემდგომი პერიოდისათვის, როცა ადამიანთა ცხოვრების წესი, ჩვევები და უპირატესობები რადიკალურად შეიცვალა. ამ შემთხვევაში აუცილებელია მომხმარებელთა მოზიდვის უფრო მოქნილი სტრატეგიის შემუშავება.

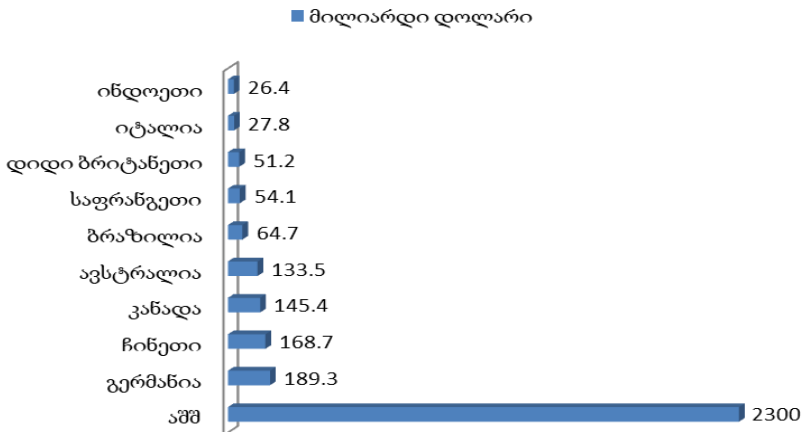
მომხმარებლების მოთხოვნილების დაკმაყოფილებისათვის მნიშვნელოვანია ინფორმაციისა და მონაცემების სწრაფი განახლების პროცესი, ასევე იმ ინფორმაციის დროულად ამოღება, რაც უკვე არ არის აქტუალური. თუ კომპანია შესთავაზებს მომხმარებლებს ციფრული მართვის გამოცდილების შესაძლებლობას, ეს უზრუნველყოფს სურვილებისა და მოთხოვნილებების შესახებ ინფორმაციის სწრაფ მიღებას. პანდემიამდე კომპანია Accenture-ს მიერ ჩატარებული გამოკითხვის შედეგად დადგინდა, რომ აშშ-ის ორგანიზაციების 73% პილოტურ რეჟიმში ნერგავდნენ ხელოვნურ ინტელექტს თავის ერთ ან რამდენიმე ბიზნეს-ქვეგანყოფილებაში. იგი 2020 წლის ივლისის შემდგომი პერიოდისათვის უნდა გახდეს კრიტიკულად პრიორიტეტული მიმართულება - მისი უპირატესობები აქამდე არ გამოიყურებოდნენ ასე პერსპექტიულად. ყოველივე ეს გამოიწვევს უმუშევრობის ზრდას მსოფლიო მასშტაბით.

გაერთიანებული ერების ორგანიზაციის ექსპერტების მიერ გაკეთებული დასკვნის მიხედვით ყველაზე მეტად კრიზისით, რომელიც გამოწვეულია კორონავირუსის პანდემიით დაზარალებიან მცირე და საშუალო ბიზნესის წარმომადგენლები, სოფლის მეურნეობის მუშაკები, თვითდასაქმებულები, შრომითი მიგრანტები და ლტოლვილები. პანდემიის გამო 2020 წლის მეორე კვარტალში სამუშაო დაკარგა 195 მილიონზე მეტმა ადამიანმა აღნიშნულია გაერთიანებული ერების მოხსენებაში. მასში ექსპერტების კვლევებზე დაყრდნობით აღნიშნულია, რომ კრიზისმა გამოიწვია მსოფლიო ეკონომიკის რეცესია უმუშევრობისა და სიღარიბის ისტორიულად მაღალი დონით.[5]

მარტო აშშ-ში აპრილის ბოლოსათვის ხელისუფლების მიერ

დანესებული შეზღუდვების შემდეგ სამუშაო დაკარგა 30,2 მილიონმა ადამიანმა, რთულ მდგომარეობაშია მცირე და საშუალო ბიზნესი. მათ უმეტესობას არა აქვს მუშაობის გაგრძელების სახსრები. ანალოგიური მდგომარეობაა მსოფლიო მასშტაბით ყველა ქვეყანაში. ფუნქციონირება შეაჩერა ეკონომიკის ბერმა სფერომ, რომლებსაც მნიშვნელოვანი წილი შეჰქონდათ ქვეყნების ბიუჯეტში.

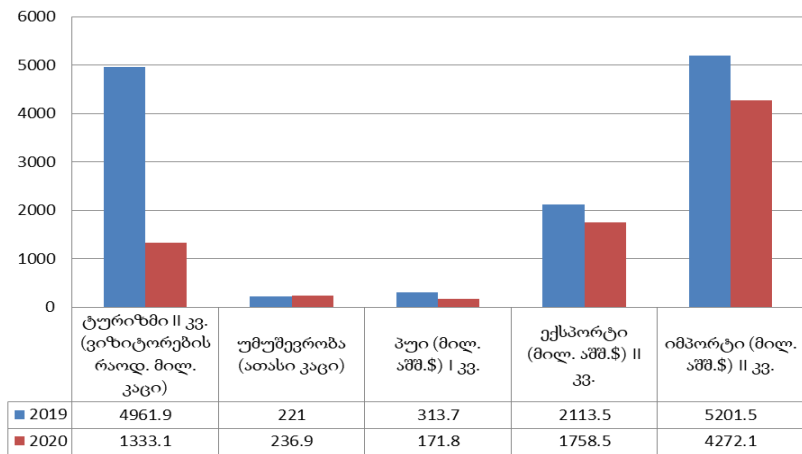
ასეთ ვითარებაში, როდესაც სახელმწიფოთა მშპ-ი საგრძნობლად მცირდება, მკვეთრად იზრდება უმუშევრობა, ფუნქციონირებას აჩერებს რიგი ეკონომიკის მიმართულებები, მთავრობები გამოყოფენ სუბსიდიებს თავიანთი მოქალაქეებისა და ბიზნესის მხარდასაჭერად. ქვემოთ მოყვანილია დიაგრამა, რომელზეც ასახულია მსოფლიო სავალუტო ფონდის მონაცემებზე დაყრდნობით აგებული ხელისუფლებების მიერ კორონავირუსის წინააღმდეგ კომპლექსურ ღონისძიებებზე და ეკონომიკურ პროგრამებზე გამოყოფილი თანხების მიხედვით ქვეყნების ტოპ-10-ული. (იხ. დიაგრამა 1).

დიაგრამა 1. ქვეყნების ტოპ 10-ული ბიუჯეტიდან ეკონომიკისა და მოქალაქეების მხარდაჭერაზე გამოყოფილი თანხების მიხედვით (მილიარდი აშშ დოლარებში)[6]

როგორც დიაგრამაზე ნათლად ჩანს ამ მხრივ წამყვანი პოზიცია უკავია აშშ-ს. სადაც კორონავირუსის მიერ გამოწვეული შედეგების დაძლევისათვის, ეკონომიკურ პროგრამებზე გამოყოფილია 2.3 ტრილიონი დოლარი, შემდეგ მოდის გერმანია 189.3 მილიარდი დოლარით, ხოლო მესამე პოზიცია უკავია ჩინეთს 168.7 მილიარდი დოლარით. ამ პროგრამებს შორის მნიშვნელოვანია სუბსიდიები მცირე და საშუალო საწარმოებისათვის, რათა მათ არ გაათავისუფლონ თანამშრომლები და გადაუხადონ შრომის ანაზღაურება, ასევე დახმარება ფინანსური სექტორისადმი, მათი გამართული მუშაობის შესანარჩუნებლად და სხვა.

ანალოგიურად რთული მდგომარეობაა ამ მხრივ საქართველოში, მთავრობის მიერ შემოღებულმა შეზღუდვებმა, კორონავირუსის გავრცელების შესამცირებლად გამოიწვია ეკონომიკური ზრდის შემცირება. ფაქტიურად შეწყდა უცხოური ტურიზმი. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაციის მონაცემებით 2020 წლის 7 თვის განმავლობაში საქართველოში უცხოური ვიზიტორების რაოდენობა შემცირდა 69.9%-ით. თუ 2019 წლის შვიდი თვის განმავლობაში საქართველოში შემოვიდა 4 961 918 უცხოელი ვიზიტორი, 2020 წლის ამავე პერიოდში მან შეადგინა 1 495 743 ვიზიტორი, საიდანაც 1 333 079 მოდის 2020 წლის პირველ სამ თვეზე (იანვარ-მარტზე) (იხ. დიაგრამა 2). ხოლო საქართველოში ახალი კორონავირუსის (COVID-19) გავრცელებასთან დაკავშირებული რისკების თავიდან აცილების მიზნით, საქსტატმა უცხოელ ვიზიტორთა სტატისტიკური გამოკვლევის სავსელე სამუშაოები დროებით შეაჩერა.[7] ტურიზმის მოცულობის შემცირებამ, გამოიწვია ეკონომიკის ისეთი მიმართულებების შემცირება, როგორებიცაა: საფინანსო, გართობისა და დასვენების სფეროები. მნიშვნელოვნად შემცირდა სასტუმრო სფეროს მუშაობის მოცულობები დიდ ქალაქებში. სასტუმროები, რომლებიც ძირითადად ემსახურებოდნენ უცხოელებს დაკეტილია, მხოლოდ საკურორტო ზონებში მუშაობენ სასტუმროები დაბალი დატვირთვით და ემსახურებიან შიდა ტურიზმს.

**დიაგრამა 2. ზოგიერთი ეკონომიკური მაჩვენებელი, რომელთა გა-
უარესება გამოიწვია COVID-19-ის პანდემიასთან დაკავშირებულმა
შეზღუდვებმა.**

წყარო: დიაგრამა შედგენილია საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურისა და ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტროს მონაცემებზე დაყრდნობით. [7,8]

როგორც დიაგრამიდან ჩანს საქართველოში უმუშევრობა 2019 წელთან შედარებით გაზრდილია 15.9 ათასი კაცით, ანუ 0.7%-ით. რაც დამეთანხმებით, რომ საკმაოდ დაბალი მაჩვენებელია მსოფლიოში მიმდინარე მოვლენებთან მიმართებაში. მაგრამ აქ არ არის გათვალისწინებული ის თვითდასაქმებულები, რომლებიც ემსახურებოდნენ ტურიზმის სფეროს. ასევე მნიშვნელოვანია 2020 წლის პირველ კვარტალში პირდაპირი უცხოური ინვესტიციების კლება წინა წლის ამავე პერიოდთან მიმართებაში 141.9 მილიონი აშშ დოლარით, ანუ 45.3%-ით. საქართველოში პირველი ორი კვარტლის მონაცემებით შემცირებულია როგორც ექსპორტი ასევე იმპორტი.

მნიშვნელოვნად გართულებულია საქართველოში სოციალ-

ური მდგომარეობა, გაძნელებულია სოფლის მეურნეობის პროდუქციის რეალიზაცია, გაიზარდა ფაქტობრივი უმუშევრობა, პანდემიით გამოწვეულმა შეზღუდვებმა განსაკუთრებით მნიშვნელოვანი ზარალი მიაყენა მცირე და საშუალო ბიზნესს. გარკვეულწილად დაზარალდა ქვეყნის საფინანსო სექტორიც, ლარის კურსმა თავის ისტორიულ მაქსიმუმს მიაღწია. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სამსახურის მონაცემებით კლება შეინიშნება ქვეყნის ეკონომიკის თითქმის ყველა სექტორში, 2020 წლის ექვსი თვის მონაცემით საქართველოს ეკონომიკა წინა წლის ანალოგიურ მონაცემთან შედარებით 5,5%-ით შემცირდა. ყოველივე ეს კი უარყოფითად მოქმედებს მოსახლეობის განსაკუთრებით დაბალ და საშუალო ფენაზე. საქართველოს ხელისუფლება ყველა ღონეს მიმართავს მოსახლეობის დასახმარებლად. მისი ძალისხმევით მოზიდულ იქნა დამატებითი სახსრები მსოფლიო ბანკიდან და სავალუტო ფონდიდან, ასევე სხვადასხვა მეგობარი ქვეყნიდან. მოხდა მოსახლეობისათვის ზამთრის პერიოდში კომუნალური გადასახადების დაფარვა, დაზარალებულ მოსახლეობას მისცეს ფულადი კომპენსაცია, ასევე ბავშვებს 200 ლარიანი დახმარება და სხვა. გადავადებულ იქნა პროცენტები კრედიტებზე, ხდება მოსახლეობის დახმარება მონეული სოფლის მეურნეობის პროდუქციის საზღვარგარეთ რეალიზაციაში. აღნიშნული და სხვა ღონისძიებები საშუალებას აძლევს საქართველოს გამოვიდეს შექმნილი რთული მდგომარეობიდან და დაძლიოს მსოფლიო პანდემიით გამოწვეული ეკონომიკური კრიზისი.

დასკვნა

ამრიგად, კორონავირუსის პანდემიამ და საკარანტინო ღონისძიებებმა, რომელიც მიმართულნი არიან მის შეკავებაზე მოახდინეს მკვეთრი და მასშტაბური შოკური ზემოქმედება მსოფლიოს და მათ შორის საქართველოს ეკონომიკაზე. როგორც მთელს მსოფლიოში, საქართველოშიც ხდება პანდემიის პირობებთან ადაპტაცია. სრული იზოლაციის ღონისძიებებმა შესძლევს შეემცირებინათ და მინიმუმამდე დაეყვანათ ინფექციის

გავრცელება. მაგრამ თანამედროვე ეტაპზე ქვეყნის შემდგომი განვითარება დამოკიდებული იქნება იმაზე თუ რამდენად შესძლებს ქვეყანა პანდემიის პირობებში ეკონომიკის მართვას და განვითარებას. ჩვენი აზრით, ამ მიმართებით, პირველ რიგში, აუცილებელია არსებული საწარმოო სიმძლავრეების შენარჩუნება და ბიზნესის მხარდაჭერა. უნდა განისაზღვროს ახალი პრიორიტეტები ციფრულ ეკონომიკის განვითარების მიმართულებით, რაც ხელს შეუწყობს ეკონომიკაში ახალი შესაძლებლობების წარმოშობას და სახელმწიფოს გამართულ ფუნქციონირებას.

გამოყენებული ლიტერატურა:

1. Word Bank Group. Global Economic Prospects. Flagship Report. June 2020. <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>
2. Blur. Карантин потребления: Ли Эделькорт прокомментировала влияние эпидемии коронавируса на fashion-индустрию. <https://ru-blur-fashion.com/liedelkoortaboutcoronavirus>
3. Thomsen P. Transcript of April 2020 European Department Press Briefing. April 15, 2020. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/04/15/tr041520-transcript-of-april-2020-european-department-press-briefing>
4. Accenture. Technology Vision 2020. We, The Post-Digital People: Can your enterprise survive the 'tech-clash? Report. https://www.accenture.com/us-en/insights/technology/_acnmedia/Thought-Leadership-Assets/PDF-2/Accenture-Technology-Vision-2020-Full-Report.pdf
5. United Nations. A UN framework for the immediate socio-economic response to COVID-19. April 2020. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/un_framework_report_on_covid-19.pdf
6. Howmuch. Visualizing Coronavirus Stimulus Programs

Around the World. <https://howmuch-net.myshopify.com/products/worlds-economic-programs-against-the-coronavirus?variant=33486471528587>

7. საქართველოს ეკონომიკისა და მდგრადი განვითარების სამინისტრო. ტურიზმის ეროვნული ადმინისტრაცია. სტატისტიკა. <https://gnta.ge/ge/%e1%83%a1%e1%83%a2%e1%83%90%e1%83%a2%e1%83%98%e1%83%a1%e1%83%a2%e1%83%98%e1%83%99%e1%83%90/>

8. საქართველოს სტატისტიკის ეროვნული სააგენტო. სტატისტიკური ინფორმაცია. 2020. <https://www.geostat.ge/ka#>

REFERENCES

1. Word Bank Group. Global Economic Prospects. Flagship Report. June 2020. <https://www.worldbank.org/en/publication/global-economic-prospects>

2. Blur. Consumption quarantine: Lee Edelcourt commented on the impact of the coronavirus epidemic on the fashion industry. <https://ru-blur-fashion.com/liedelkoortaboutcoronavirus> **(In Russian Language).**

3. Thomsen P. Transcript of April 2020 European Department Press Briefing. April 15, 2020. <https://www.imf.org/en/News/Articles/2020/04/15/tr041520-transcript-of-april-2020-european-department-press-briefing>

4. Accenture. Technology Vision 2020. We, The Post-Digital People: Can your enterprise survive the ‘tech-clash? Report. https://www.accenture.com/us-en/insights/technology/_acnmedia/Thought-Leadership-Assets/PDF-2/Accenture-Technology-Vision-2020-Full-Report.pdf

5. United Nations. A UN framework for the immediate socio-economic response to COVID-19. April 2020. https://www.un.org/sites/un2.un.org/files/un_framework_report_on_covid-19.pdf

6. Howmuch. Visualizing Coronavirus Stimulus Programs Around the World. <https://howmuch-net.myshopify.com/prod->

ucts/worlds-economic-programs-against-the-coronavirus?variant=33486471528587

7. Ministry of Economy and Sustainable Development of Georgia. National Tourism Administration. Statistics. <https://gnta.ge/ge/%e1%83%a1%e1%83%a2%e1%83%90%e1%83%a2%e1%83%98%e1%83%a1%e1%83%a2%e1%83%98%e1%83%99%e1%83%90/> **(In Georgian Language)**

8. Georgian National Agency of Statistics. Statistical information. 2020. <https://www.geostat.ge/ka#> **(In Georgian Language)**

PECULIARITIES OF THE IMPACT OF THE CORONAVIRUS PANDEMIC ON THE ECONOMIES OF THE COUNTRY

Tamar Dudaui

Doctor of Economics, Associate Professor
of Caucasus International University

Nino Samchkuashvili

Doctor of Economics, Associate Professor
of Georgian National University

RESUME

The coronavirus epidemic has created chaos and uncertainty in the workings of many of the world's economies. Everyone agrees that a global recession will reign in the world economy by the end of 2020, while a decline in developed and leading emerging economies will take place at record levels. Predicting what the volumes of this drop will be in each case is impossible due to many unspecified factors.

Key Words: Corona virus, pandemic, economic downturn, global recession, unemployment, subsidy.